UNIVERSITATEA NAŢIONALĂ DE ARTĂ TEATRALĂ
ŞI CINEMATOGRAFICĂ „I.L. CARAGIALE” BUCUREŞTI

REZUMAT
TEZĂ DE DOCTORAT

Condiția actorului contemporan, între sens profesional și uzură interioară

CONDUCĂTOR DE DOCTORAT:
Prof. univ. dr. Ana-Maria Nistor

DOCTORAND:
Tomi Cristin-Liviu

2026

Cuvinte-cheie

uzură interioară; actor contemporan; sens vocațional; akedie; precaritate; automatism scenic; igienă interioară; discernământ artistic; mecanisme de adaptare; profesor-tutore.

Cuprins

Introducere

Capitolul I. Contextul socio-profesional al actorului contemporan

Capitolul II. Cadrul teoretic: interioritate, sens și akedie

Capitolul III. Organizarea cercetării

Capitolul IV. Analiza rezultatelor cercetării empirice

Capitolul V. Discuții și implicații

Concluzii generale

Bibliografie

Rezumat

Teza investighează uzura interioară a actorului contemporan ca fenomen distinct de epuizarea strict fizică sau emoțională, având drept nucleu fragilizarea raportării la sensul vocațional al profesiei. Punctul de plecare îl constituie constatarea că, în contextul actual al muncii artistice (precaritate contractuală, presiune de vizibilitate, ritm accelerat al producției, fragmentarea parcursului profesional), actorul poate rămâne funcțional tehnic și totuși să experimenteze o diminuare treptată a rezonanței interioare față de actul scenic. Cercetarea propune un cadru conceptual care pune în dialog tradiția reflecției asupra sensului (în special logoterapia) cu tradiția ascetică a akediei, interpretată aici ca formă de oboseală a spiritului, adaptată condiției profesionale a artistului.

Obiectivele principale sunt: (1) delimitarea teoretică a uzurii interioare față de burnout și alte forme de epuizare; (2) descrierea mecanismelor prin care presiunile externe sunt interiorizate și transformate în tensiuni identitare și axiologice; (3) verificarea, printr-o cercetare exploratorie, a prezenței acestor dinamici în experiența declarată a actorilor; (4) formularea unui model interpretativ al uzurii și discutarea implicațiilor sale pentru practica artistică, formarea actorului și susținerea continuității vocaționale.

În acest cadru, cercetarea își asumă nu doar o funcție descriptivă, ci și una de clarificare conceptuală, întrucât dificultățile actorului contemporan sunt adesea reunite, în mod nediferențiat, sub eticheta generală a epuizării profesionale. Teza susține că, în cazul actorului, există situații în care degradarea raportului interior cu profesia precede epuizarea vizibilă și nu se lasă explicată suficient prin suprasolicitare, ritm de muncă sau oboseală emoțională. Din această perspectivă, noțiunea de uzură interioară devine utilă pentru a descrie o modificare mai profundă a raportării la actul artistic: slăbirea rezonanței lăuntrice, diminuarea investiției de sens și apariția unei funcționări scenice tot mai desprinse de motivația vocațională inițială.

Actualitatea temei este legată de transformările structurale ale muncii artistice, de presiunea vizibilității publice și de fragmentarea parcursului profesional, toate acestea afectând nu doar statutul social al actorului, ci și coerența sa interioară. În acest sens, cercetarea urmărește să deplaseze accentul de la simpla constatare a dificultăților profesionale către înțelegerea mecanismelor prin care acestea sunt interiorizate și transformate în fragilizare vocațională. Originalitatea demersului constă tocmai în această articulare dintre analiza contextului socio-

profesional, reflecția asupra sensului și propunerea unui model interpretativ orientat spre prevenție și continuitate profesională.

Introducere: Problematica și ipoteza

Prezenta teză de doctorat investighează fenomenul uzurii interioare în profesia actorului contemporan, analizând modul în care dinamica mediului teatral actual influențează raportul dintre practică artistică, identitate profesională și sensul vocațional al meseriei. Deși discursul public și literatura de specialitate au abordat frecvent dificultățile materiale ale profesiei de actor sau dimensiunea epuizării profesionale, analiza uzurii interioare rămâne insuficient explorată. În acest context, cercetarea de față propune o perspectivă interdisciplinară asupra fenomenului, situată la intersecția studiilor teatrale, sociologiei profesiilor artistice și reflecției antropologice asupra sensului.

Punctul de plecare al cercetării îl constituie observația că o parte dintre actorii contemporani continuă să funcționeze eficient la nivel profesional, participând la repetiții, spectacole și proiecte artistice, însă experimentează simultan o diminuare treptată a motivației interioare și a sentimentului de sens asociat practicii scenice. Această situație indică existența unui tip particular de uzură care nu poate fi redus exclusiv la epuizare fizică sau emoțională. Actorul poate rămâne performant din punct de vedere tehnic, dar poate resimți o fragilizare progresivă a raportului interior cu profesia.

Teza pornește de la ipoteza că această formă de uzură este produsă de tensiunea dintre două dimensiuni fundamentale ale profesiei: vocația artistică, orientată către sens, expresie și autenticitate, și constrângerile structurale ale câmpului profesional contemporan, caracterizat prin precaritate contractuală, competiție ridicată, instabilitate a proiectelor și presiune constantă de adaptare. În interiorul acestei tensiuni, actorul dezvoltă mecanisme de ajustare care pot deveni, pe termen lung, factori ai uzurii interioare.

Cercetarea urmărește, prin urmare, să clarifice natura acestei uzuri și să identifice mecanismele prin care ea se instalează. În acest scop, teza introduce conceptul de uzură interioară a actorului ca instrument analitic distinct de burnout-ul profesional descris în literatura psihologică. Dacă burnout-ul se referă în principal la epuizare emoțională, depersonalizare și scăderea

sentimentului de realizare profesională, uzura interioară desemnează o formă mai subtilă de degradare a raportului cu sensul profesiei.

Pentru a descrie această dinamică, cercetarea utilizează și conceptul de akedie, preluat din tradiția reflecției ascetice asupra oboselii spirituale și reinterpretat în contextul profesiei artistice. În acest cadru conceptual, akedia profesională desemnează starea în care actorul continuă să își exercite profesia, dar pierde treptat intensitatea relației interioare cu actul artistic, funcționând mai degrabă din inerție decât din convingere vocațională.

Analiza teoretică este completată de o cercetare empirică exploratorie realizată prin intermediul unui chestionar aplicat unui eșantion de 70 de respondenți proveniți din mediul teatral. Datele colectate permit identificarea unor tipare recurente în experiența actorilor contemporani și oferă un suport empiric pentru interpretarea propusă.

Un aspect esențial al ipotezei este faptul că degradarea raportului interior cu profesia nu conduce automat la blocaj profesional vizibil. Dimpotrivă, una dintre dificultățile majore ale identificării uzurii interioare constă în aceea că actorul poate continua să fie eficient, disciplinat și funcțional din punct de vedere tehnic, în timp ce relația sa lăuntrică cu actul scenic se slăbește progresiv. În această situație, criza nu se exprimă neapărat prin abandon, eșec exterior sau imposibilitatea de a lucra, ci printr-o diminuare a participării interioare, prin mecanizarea treptată a jocului și prin apariția unei distanțe între ceea ce actorul face și ceea ce mai poate investi existențial în propria profesie.

Din acest motiv, teza recurge la conceptul de akedie nu ca la un simplu transfer terminologic dintr-un alt câmp, ci ca la o grilă interpretativă aptă să surprindă o formă discretă de slăbire a sensului. Akedia profesională desemnează, în această cercetare, nu renunțarea explicită la meserie, ci persistența într-o practică artistică devenită mai puțin vie lăuntric. O asemenea perspectivă permite înțelegerea simultană a două fenomene care, la prima vedere, par contradictorii: continuitatea activității profesionale și erodarea treptată a motivației interioare. Tocmai această coexistență justifică necesitatea unei distincții mai fine între burnout și uzura interioară.

Structura tezei reflectă această abordare integrată. Prima parte analizează contextul socio-profesional al actorului contemporan și transformările mediului teatral. A doua parte construiește cadrul teoretic al cercetării, discutând conceptele de sens, vocație artistică, burnout și akedie. A treia parte prezintă organizarea cercetării și instrumentele utilizate, iar capitolele următoare analizează

rezultatele empirice, formulează modelul interpretativ al uzurii actorului contemporan și discută implicațiile teoretice, practice și pedagogice ale cercetării.

Prin această structură, teza urmărește nu doar descrierea unui fenomen profesional, ci și înțelegerea mecanismelor interioare care modelează experiența actorului în contextul cultural actual.

Capitolul I: Contextul socio-profesional

Capitolul I descrie cadrul în care actorul își desfășoară activitatea astăzi, cu accent pe precaritate și flexibilizare. Se discută fragmentarea parcursului profesional, diferențele dintre actorii angajați și cei independenți, presiunea de vizibilitate și concurența pentru proiecte. Contextul nu este tratat ca simplă dificultate materială, ci ca factor care reconfigurează viața interioară a practicii: atunci când supraviețuirea profesională devine dominantă, spațiul interior necesar elaborării artistice se poate contracta. În acest sens, uzura este înțeleasă ca fenomen multidimensional, în care structurile câmpului profesional interacționează cu resursele interioare ale actorului.

Capitolul II: Cadru teoretic – sens, interioritate și akedie

Capitolul II construiește cadrul conceptual al cercetării. În primul rând, este clarificată distincția dintre burnout (definit în literatura psihologică drept sindrom al epuizării emoționale, depersonalizării și scăderii realizării profesionale) și uzura interioară, înțeleasă ca diminuare a sensului și a rezonanței interioare față de actul scenic. În al doilea rând, este analizată relevanța conceptului de sens vocațional pentru profesia actorului, în raport cu ideea de „muncă semnificativă” și cu funcția formativă a artei.

În al treilea rând, teza propune utilizarea conceptului de akedie ca grilă interpretativă pentru înțelegerea unei forme specifice de oboseală lăuntrică. Akedia este discutată ca stare complexă, caracterizată de slăbirea dorinței de sens, tendința spre indiferență și dificultatea de a susține atenția interioară. Adaptată la condiția actorului contemporan, akedie profesională desemnează situația în care practica scenică rămâne activă la nivel exterior, dar este trăită ca lipsită de rezonanță, iar vocația se fragilizează. Capitolul argumentează că această formă de uzură poate apărea chiar și în absența unei epuizări vizibile, ceea ce explică persistența funcționării profesionale concomitent cu slăbirea sensului.

Dimensiunea vocațională și fragilizarea identității artistice

Pentru a înțelege în profunzime mecanismele uzurii interioare, este necesară o analiză mai amplă a dimensiunii vocaționale a profesiei de actor. În tradiția reflecției teatrale, practica actoricească a fost frecvent descrisă nu doar ca activitate profesională, ci ca formă particulară de angajare existențială. Actorul nu își exercită doar o competență tehnică, ci își implică propria sensibilitate, propria memorie afectivă și propria capacitate de interpretare a experienței umane. În acest sens, profesia implică o expunere interioară specifică, care diferențiază activitatea artistică de multe alte tipuri de muncă.

Numeroși teoreticieni ai artei actorului au subliniat caracterul profund interior al procesului scenic. În concepția lui Konstantin Stanislavski, actorul lucrează cu propria viață interioară ca material artistic, transformând experiența personală într-un instrument de expresie scenică. Într-o perspectivă diferită, dar convergentă, Jerzy Grotowski considera că actul scenic presupune un proces de dezvăluire interioară, prin care actorul își depășește mecanismele defensive și ajunge la o formă de autenticitate expresivă. Aceste perspective sugerează că identitatea profesională a actorului este inseparabilă de identitatea sa interioară.

În contextul contemporan, această dimensiune vocațională intră însă într-o relație tensionată cu transformările structurale ale câmpului artistic. Flexibilizarea muncii, multiplicarea proiectelor temporare și presiunea de vizibilitate permanentă pot transforma practica actoricească într-o succesiune rapidă de adaptări profesionale. Actorul este adesea obligat să alterneze între proiecte diverse, contexte instituționale diferite și stiluri de lucru incompatibile, ceea ce poate conduce la fragmentarea experienței profesionale.

Această fragmentare nu afectează doar organizarea carierei, ci și coerența identității artistice. În lipsa unei continuități instituționale sau pedagogice, actorul este adesea nevoit să își construiască singur criteriile de orientare profesională. În astfel de condiții, discernământul artistic devine o resursă esențială, dar și fragilă. Presiunile economice, dorința de vizibilitate sau necesitatea menținerii unei activități constante pot conduce la acceptarea unor proiecte care nu corespund în mod real valorilor sau aspirațiilor artistice ale actorului.

Pe termen scurt, aceste compromisuri pot funcționa ca strategii pragmatice de adaptare. Pe termen lung, însă, repetarea lor poate produce o distanțare progresivă între identitatea artistică și

activitatea profesională concretă. Actorul continuă să lucreze, dar începe să perceapă practica scenică drept o activitate tot mai separată de motivația care a stat la baza alegerii profesiei.

Această distanțare constituie unul dintre mecanismele centrale ale uzurii interioare. Atunci când diferența dintre sensul vocațional și realitatea profesională devine prea mare, actorul poate experimenta o formă de dezangajare interioră. În această situație, actul scenic nu mai este trăit ca spațiu de explorare și expresie, ci ca obligație profesională repetitivă.

În cadrul tezei, această transformare este interpretată prin intermediul conceptului de akedie profesională. Nu este vorba despre o abandonare explicită a profesiei, ci despre o diminuare graduală a intensității interioare cu care actorul se raportează la propria activitate. Actorul continuă să joace, să repete și să participe la proiecte artistice, dar raportul său interior cu actul scenic devine mai puțin viu și mai puțin motivant.

Prin urmare, analiza uzurii interioare nu poate fi separată de analiza sensului vocațional. Fragilizarea acestuia nu reprezintă doar o problemă individuală, ci reflectă tensiunile structurale ale mediului artistic contemporan. Înțelegerea acestor mecanisme permite formularea unor strategii de prevenție și de reconfigurare a raportului dintre actor și propria profesie.

Capitolul III: Organizarea cercetării

Din punct de vedere metodologic, cercetarea are caracter exploratoriu și nu urmărește reprezentativitatea statistică la nivel național, ci identificarea unor regularități semnificative în experiența declarată a actorilor. În acest sens, valoarea eșantionului de 70 de respondenți constă în capacitatea sa de a face vizibile convergențe tematice între categorii profesionale diferite: actori angajați în teatre de stat, actori independenți și persoane aflate la începutul parcursului artistic. Diversitatea respondenților permite nu doar descrierea unor stări recurente, ci și compararea modului în care precaritatea, adaptarea profesională, presiunea validării sau raportarea la sens se distribuie diferențiat în interiorul mediului teatral contemporan.

Un element important al organizării cercetării îl constituie și poziționarea cercetătorului. Teza asumă explicit faptul că analiza nu este realizată din exteriorul câmpului artistic, ci din interiorul unei experiențe profesionale de lungă durată, ceea ce conferă demersului o dimensiune auto-etnografică și reflexivă. Această poziționare nu este utilizată ca argument de autoritate, ci ca

resursă de înțelegere a unor fenomene greu cuantificabile, precum apatia profesională, funcționarea din inerție, disonanța dintre criteriile interioare și cele externe sau slăbirea treptată a rezonanței scenice. În acest fel, cercetarea combină datele descriptive oferite de chestionar cu o grilă interpretativă capabilă să surprindă nu doar frecvența unor răspunsuri, ci și sensul lor în economia experienței actoricești.

Justificarea demersului metodologic și organizarea cercetării

Demersul metodologic al tezei este construit în acord cu obiectivele cercetării și cu specificul domeniului artelor spectacolului, unde analiza experienței profesionale presupune adesea combinarea perspectivelor teoretice cu observația empirică asupra practicii artistice. În acest sens, cercetarea adoptă o abordare exploratorie, orientată spre identificarea unor tipare recurente în experiența actorilor contemporani, mai degrabă decât spre formularea unor generalizări statistice exhaustive.

În literatura de specialitate privind profesiile artistice, cercetarea empirică se confruntă frecvent cu dificultatea de a surprinde dimensiunile subiective ale activității creative. Experiența actorului implică procese interioare complexe – motivație, implicare emoțională, raportare la sens – care nu pot fi observate direct și care devin accesibile cercetării doar prin intermediul auto-raportării sau al reflecției retrospective. Din acest motiv, instrumentele de cercetare utilizate în studiile asupra profesiilor artistice includ frecvent chestionare, interviuri sau analize narative ale experienței profesionale.

În cadrul prezentei cercetări a fost ales instrumentul chestionarului online, deoarece acesta permite colectarea rapidă a unor date descriptive relevante privind percepțiile actorilor asupra propriei activități profesionale. Chestionarul oferă posibilitatea de a surprinde atât dimensiuni cuantificabile ale experienței profesionale, cât și percepții subiective legate de sens, motivație și raportarea la profesie.

Utilizarea unui chestionar în contextul unei cercetări din domeniul artelor spectacolului nu urmărește reducerea experienței artistice la indicatori statistici, ci identificarea unor tendințe generale care pot fi ulterior interpretate în cadrul conceptual propus de teză. În acest sens, datele empirice nu sunt tratate ca demonstrații definitive, ci ca indicii relevante pentru înțelegerea fenomenului analizat.

Descrierea eșantionului

Chestionarul a fost aplicat unui eșantion format din 70 de respondenți proveniți din mediul teatral românesc. Participanții includ actori angajați în instituții teatrale, actori independenți, precum și persoane aflate la începutul carierei artistice. Această diversitate a eșantionului permite surprinderea unor perspective diferite asupra experienței profesionale și asupra modului în care actorii percep dinamica mediului teatral contemporan.

Din punct de vedere metodologic, dimensiunea eșantionului nu urmărește reprezentativitatea statistică la nivel național, ci oferirea unei baze empirice suficiente pentru identificarea unor tipare recurente în percepțiile actorilor. În studiile exploratorii, un astfel de eșantion permite evidențierea unor tendințe semnificative, care pot fi ulterior investigate prin cercetări mai ample.

Structura chestionarului a fost concepută astfel încât să surprindă atât contextul profesional al respondenților, cât și dimensiunea interioară a experienței actoricești. În prima parte au fost incluse întrebări referitoare la variabile socio-profesionale precum vârsta, statutul profesional, vechimea în profesie și tipul de activitate artistică desfășurată. Aceste variabile permit contextualizarea răspunsurilor și identificarea unor eventuale diferențe între diverse categorii de actori.

A doua parte a chestionarului a vizat dimensiunile interioare ale experienței profesionale. Itemii au fost formulați astfel încât să investigheze percepția respondenților asupra sensului profesiei, frecvența unor stări precum apatia sau sentimentul de gol interior, experiența automatismului scenic, presiunea adaptării la cerințele mediului profesional și relația dintre viața interioară și calitatea actului artistic.

Prin această structură, chestionarul a urmărit surprinderea relației dintre contextul profesional și experiența interioară a actorilor. Datele colectate permit observarea modului în care factorii externi – precum instabilitatea profesională, presiunea competițională sau necesitatea adaptării constante – se reflectă în percepțiile actorilor asupra propriei activități.

Interpretarea rezultatelor a fost realizată prin corelarea distribuțiilor statistice ale răspunsurilor cu cadrul teoretic construit în capitolele anterioare. Această abordare permite integrarea datelor empirice într-o perspectivă mai amplă asupra fenomenului uzurii interioare, evitând atât reducționismul statistic, cât și generalizările speculative.

Capitolul IV: Rezultate și analiză

Capitolul IV analizează răspunsurile obținute, urmărind atât distribuții descriptive, cât și relații între variabilele investigate. Rezultatele indică o raportare predominant pozitivă la sensul profesiei, dar și prezența unor simptome relevante ale uzurii: îndoiala privind continuarea profesiei, perioade de apatie sau gol interior și episoade de funcționare din inerție. Compararea itemilor sugerează că apatia este mai frecvent recunoscută decât automatismul scenic explicit, ceea ce indică o zonă intermediară între fragilizarea sensului și mecanizarea actului artistic.

Rezultatele indică, astfel, o coexistență semnificativă între atașamentul față de profesie și apariția unor forme de fragilizare interioară. Pe de o parte, majoritatea respondenților continuă să atribuie meseriei de actor o valoare profundă și nu reduc practica artistică la o activitate de ordin strict economic. Pe de altă parte, prezența unor răspunsuri care semnalează apatie, gol interior, îndoială vocațională sau funcționare din inerție arată că menținerea atașamentului față de profesie nu exclude instalarea unei uzuri discrete. Această observație susține una dintre ideile centrale ale tezei: criza actorului contemporan nu se exprimă exclusiv prin retragere sau renunțare, ci poate lua forma unei tensiuni prelungite între continuitatea profesională și slăbirea participării interioare.

În plus, analiza răspunsurilor sugerează că raportarea la sensul profesiei funcționează ca variabilă-cheie în interpretarea datelor. Acolo unde actorii descriu o relație mai stabilă cu sensul vocațional al muncii lor, dificultățile profesionale apar mai degrabă ca obstacole de traversat; acolo unde această relație este slăbită, aceleași dificultăți tind să fie resimțite ca factori de dezorganizare interioară. Prin urmare, rezultatele nu confirmă doar existența unor simptome de uzură, ci și rolul central al sensului în menținerea coerenței profesionale.

Analiza corelativă evidențiază faptul că automatismul scenic poate fi asociat cu presiunea adaptării la cerințe externe și cu experiența compromisului axiologic. O parte semnificativă a respondenților declară presiunea adaptării și acceptarea unor proiecte care nu corespund valorilor personale, ceea ce sugerează existența unei tensiuni structurale între criteriile interioare și constrângerile contextuale. În acest cadru, funcționarea din inerție poate fi interpretată ca mecanism adaptativ temporar: actorul își menține performanța tehnică, reducând gradul de expunere afectivă pentru a evita amplificarea conflictului interior. Pe termen lung, însă, repetarea acestor ajustări poate contribui la instalarea uzurii interioare.

În același timp, datele referitoare la introspecție și la percepția impactului vieții interioare asupra calității actului artistic susțin ideea că actorii recunosc interioritatea ca resursă profesională.

Practici precum reflecția, scrisul sau rugăciunea sunt asumate ca modalități de autoreglare, iar majoritatea respondenților consideră că lipsa unei vieți interioare afectează performanța scenică. Aceste rezultate consolidează ipoteza tezei: uzura nu este doar produs al volumului de muncă, ci rezultat al slăbirii raportării la sens și al erodării resurselor interioare de coerență.

Un rezultat important al analizei este și faptul că uzura interioară nu apare în mod izolat, ci în relație cu mecanismele de adaptare dezvoltate de actor pentru a rămâne activ profesional. Presiunea de a accepta proiecte, nevoia de vizibilitate, compromisurile repetate și conflictul dintre criteriile interioare și exigențele contextuale creează un teren favorabil pentru apariția automatismului scenic. În această logică, automatismul nu trebuie înțeles exclusiv ca lipsă de implicare, ci și ca formă defensivă de protecție în fața unei suprasolicitări interioare prelungite. Actorul continuă să funcționeze, dar reduce gradul de expunere lăuntrică pentru a-și conserva resursele.

Analiza calitativă a răspunsurilor deschise completează datele cantitative prin evidențierea unor teme recurente formulate direct de respondenți: pierderea bucuriei profesionale, frica produsă de mediul artistic, conflictul dintre valorile personale și supraviețuirea profesională, presiunea vizibilității digitale și nevoia unei formări mai profunde. Răspunsurile privind formarea actorului contemporan indică nu doar lipsuri tehnice, ci și nevoia de cultură, profunzime, introspecție, disciplină, libertate interioară și repere spirituale. Aceste observații susțin direcția aplicativă a tezei, în special conceptul de igienă interioară și propunerea profesorului-tutore.

Această interpretare este consonantă cu modelul teoretic al tezei, potrivit căruia presiunea externă și adaptarea excesivă pot conduce, în timp, la mecanizarea jocului și la slăbirea raportului vocațional cu profesia. În același timp, recunoașterea introspecției și a vieții interioare ca resurse profesionale indică faptul că actorii identifică deja, la nivel experiential, existența unor mecanisme de protecție și reorientare. Rezultatele empirice nu validează doar diagnosticul uzurii, ci și necesitatea unor forme de igienă interioară capabile să mențină coerența dintre practică, valori și sens.

Capitolul V: Discuții și implicații

Pe baza analizei teoretice și a datelor empirice, teza propune un model interpretativ al uzurii actorului contemporan, în cinci etape: (1) presiune externă (precaritate, competiție, presiune de

validare, dinamici relaționale și digitale); (2) adaptare excesivă (prioritizarea conformării și a pragmatismului în detrimentul criteriilor interioare); (3) automatism scenic (funcționare tehnică fără implicare lăuntrică); (4) akedie profesională (slăbirea sensului vocațional și diminuarea rezonanței interioare); (5) reorientare (regăsirea sensului prin reconfigurarea raportului la valori și la o instanță stabilă de sens).

Capitolul V discută implicațiile teoretice, practice și pedagogice ale cercetării. Pe baza rezultatelor obținute, teza dezvoltă conceptul de igienă interioară ca resursă de protecție și autoreglare profesională, analizează echilibrul interior ca formă de continuitate vocațională și formulează direcții aplicative pentru formarea actorului contemporan. În acest cadru sunt discutate reziliența, conștiința vocațională și propunerea instituțională a profesorului-tutore, înțeles ca figură de orientare reflexivă, discernământ artistic și prevenire a uzurii interioare.

Din această perspectivă, implicațiile cercetării depășesc nivelul unei simple interpretări teoretice și vizează în mod direct practica artistică și formarea actorului. Teza argumentează că menținerea echilibrului interior nu reprezintă un element exterior profesiei, ci o condiție de continuitate vocațională și de protecție a instrumentului artistic. Într-un mediu caracterizat prin instabilitate, competiție și expunere constantă, actorul are nevoie nu doar de competențe tehnice și de adaptabilitate, ci și de mecanisme reflexive prin care să poată delimita ceea ce susține parcursul artistic de ceea ce produce, în timp, alienare și uzură.

În plan pedagogic, această concluzie susține necesitatea unor forme de acompaniere care să nu se reducă la evaluarea performanței. Figura profesorului-tutore este importantă tocmai pentru că introduce o funcție de orientare și continuitate reflexivă între anii de formare și viața profesională propriu-zisă. Rolul său nu este acela de a substitui maestrul de atelier sau consilierea psihologică, ci de a oferi un cadru de discernământ artistic, igienă interioară și clarificare a raportului dintre exigențele profesiei și fidelitatea față de sensul vocațional. În acest fel, implicațiile tezei sunt atât teoretice, cât și instituționale și formative.

Contribuții originale

Contribuțiile originale ale cercetării pot fi sintetizate astfel: (1) definirea și operaționalizarea conceptului de uzură interioară a actorului ca fenomen distinct de burnout; (2) introducerea și

argumentarea noțiunii de akedie profesională ca grilă interpretativă a pierderii sensului în contextul muncii artistice; (3) formularea unui model interpretativ în cinci etape care descrie instalarea graduală a uzurii; (4) dezvoltarea conceptului de igienă interioară ca resursă profesională de autoreglare și protecție; (5) formularea unor implicații pedagogice și instituționale, inclusiv propunerea profesorului-tutore, cu aplicabilitate în formarea actorului și în susținerea continuității vocaționale.

Dincolo de valoarea sa conceptuală, modelul propus în teză are și o utilitate practică, întrucât oferă un cadru de recunoaștere a unor forme de fragilizare profesională care pot rămâne mult timp neobservate tocmai pentru că nu afectează imediat funcționarea exterioară a actorului. Prin articularea dintre precaritate, conflict axiologic, automatism scenic și slăbirea sensului vocațional, cercetarea pune la dispoziție o grilă care poate fi valorificată atât în analiza critică a profesiei, cât și în pedagogia actorului și în reflecția instituțională asupra continuității artistice. În acest sens, contribuția tezei nu constă doar în descrierea unei probleme, ci și în formularea unui limbaj interpretativ prin care această problemă poate fi înțeleasă și abordată mai adecvat.

Limite și direcții viitoare

Principalele limite ale cercetării sunt dimensiunea eșantionului (70 respondenți), caracterul auto-raportat al datelor și caracterul transversal al instrumentului. Studiile viitoare pot extinde cercetarea la nivel național (sub egida unei instituții profesionale), pot integra interviuri aprofundate și observație longitudinală, precum și analize diferențiale mai elaborate (vechime, statut, gen, tip de context). O direcție majoră de cercetare viitoare este impactul inteligenței artificiale asupra profesiei actorului (dubluri digitale, de-aging, dublaj automatizat) și asupra formelor emergente de alienare față de propriul corp și voce.

Relevanța cercetării pentru studiile teatrale și pentru practica profesională

Analiza propusă în această teză are implicații care depășesc cadrul unei simple descrieri a dificultăților profesionale ale actorilor. În primul rând, cercetarea contribuie la dezvoltarea unei perspective interdisciplinare asupra profesiei actorului, punând în dialog studiile teatrale cu sociologia profesiilor creative și cu reflecția filosofică asupra sensului. Această abordare permite înțelegerea practicii actoricești nu doar ca activitate artistică sau tehnică, ci și ca experiență existențială complexă, în care dimensiunea interioară joacă un rol esențial.

În al doilea rând, teza evidențiază faptul că uzura actorului contemporan nu poate fi redusă exclusiv la factori organizaționali sau economici. Deși precaritatea și instabilitatea profesională reprezintă elemente importante ale contextului actual, cercetarea arată că impactul lor devine semnificativ mai ales atunci când afectează raportarea actorului la sensul vocațional al profesiei. În absența unui astfel de sens, practica scenică riscă să se transforme într-o activitate predominant tehnică, caracterizată de repetitivitate și implicare interioară redusă.

Această perspectivă are implicații importante pentru pedagogia actorului. În formarea artistică, accentul este pus frecvent pe dezvoltarea competențelor tehnice, pe analiza textului dramatic sau pe antrenamentul corporal și vocal. Deși aceste dimensiuni sunt esențiale, cercetarea sugerează că ele trebuie completate de o reflecție mai amplă asupra raportului dintre actor și sensul practicii sale artistice. Capacitatea de a menține o relație vie cu motivația vocațională devine astfel o componentă importantă a dezvoltării profesionale.

În acest context, conceptul de igienă interioară propus în teză poate fi înțeles ca o formă de competență reflexivă. Actorul nu este doar interpretul unor roluri, ci și managerul propriilor resurse interioare. Menținerea unui echilibru între deschiderea emoțională necesară actului scenic și protejarea integrității personale devine o condiție importantă pentru sustenabilitatea practicii artistice pe termen lung.

Modelul profesorului-tutore propus în capitolul final al tezei reprezintă o posibilă direcție de aplicare instituțională a acestei perspective. Rolul unui astfel de mentor nu ar fi acela de a oferi soluții artistice sau de a substitui procesul creativ al actorului, ci de a crea un cadru de reflecție asupra parcursului profesional. Într-un mediu artistic caracterizat prin mobilitate ridicată și fragmentare instituțională, existența unei astfel de relații pedagogice ar putea contribui la consolidarea discernământului artistic și la prevenirea unor forme de uzură interioară.

În același timp, rezultatele cercetării pot contribui la o înțelegere mai amplă a condiției artistului în societatea contemporană. Transformările economice și culturale ale ultimelor decenii au modificat profund modul în care artiștii își construiesc carierele și își negociază identitatea profesională. În acest context, analiza uzurii interioare oferă o perspectivă asupra modului în care aceste transformări sunt resimțite la nivelul experienței personale a actorilor.

Prin urmare, teza propune nu doar descrierea unui fenomen profesional, ci și o reflecție asupra relației dintre artă, muncă și sens în cultura contemporană. Actorul devine astfel un studiu de

caz privilegiat pentru înțelegerea tensiunii dintre vocație și adaptare, dintre autenticitate și conformare, dintre expresie artistică și constrângeri structurale.

În concluzie, cercetarea confirmă ipoteza centrală a tezei: uzura actorului contemporan este strâns legată de fragilizarea raportului dintre activitatea profesională și sensul interior al practicii artistice. Înțelegerea acestui fenomen permite formularea unor direcții de reflecție și de acțiune menite să susțină sustenabilitatea vocației actoricești într-un context cultural aflat într-o continuă transformare. Prin această perspectivă, teza propune o contribuție la înțelegerea condiției actorului contemporan și la dezvoltarea unor instrumente conceptuale și pedagogice pentru prevenirea uzurii interioare în profesia artistică.

BIBLIOGRAFIE

I. VOLUME

Adler, Stella, *Tehnica actorului*, traducere de L. Ghinea, Editura Nemira, București, 2014.

Alberoni, Francesco, *Invidie și dragoste,* traducere de Anca Marina Giugariu, Editura Trei, București, 2004.

Andru, Vasile, *Istoria și practica isihasmului*, Editura Herald, București, 2012.

Aristotel, *Etica nicomahică*, traducere de Stella Petecel, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.

Artaud, Antonin, *Teatrul și dublul său*, traducere de Voichița Săvescu, Editura Echinox, Cluj, 1997.

Banu, George, *Actorul nesupus. Dincolo de rol*, Editura Nemira, București, 2007.

Banu, George, *Repetițiile și teatrul reînnoit*, Editura Nemira, București, 2009.

Barba, Eugenio, *O canoe de hârtie. Tratat de antropologie teatrală*, traducere de Liliana Alexandrescu, Editura Unitext, București, 2003.

Barba, Eugenio, *New Words for Ancient Paths. Speech of thanks on the occasion of the Honorary Degree of Doctor of Letters bestowed on Eugenio Barba by Queen Margaret University, Edinburgh, on 1st July 2014*, Odin Teatret, 2014.

Barba, Eugenio; Savarese, Nicola, *Arta secretă a actorului. Dicționar de antropologie teatrală*, București, Editura Nemira, colecția Yorick, 2012.

Becker, Howard S., *Art Worlds,* University of California Press, Berkeley, 1982.

Bauman, Zygmunt, *Modernitatea lichidă*, traducere de Doina Lică, Editura Antet, București, 2000.

Bourdieu, Pierre, *Regulile artei. Geneza și structura câmpului literar*, traducere de Laura Albulescu și Bogdan Ghiu, Editura Art, București, 2007.

Brook, Peter, *Spațiul gol*, traducere de Monica Andronescu, Editura Nemira, București, 2014.

Brook, Peter, *Punctul de fugă*, traducere de Mihaela Marin, Editura Nemira, București, 2015.

Bunge, Gabriel, *Akedia. Plictiseala și terapia ei după avva Evagrie Ponticul*, traducere de diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2007.

Chekhov, Michael, *Despre tehnica actorului*, traducere de Georgeta Păduraru-Mircea, Editura Nemira, București, 2011.

Cojar, Ion, *O poetică a artei actorului: analiza procesului scenic*, UNATC Press, București, 2002.

Crary, Jonathan, *24/7: Late Capitalism and the Ends of Sleep*, Verso, London–New York, 2013.

Csikszentmihalyi, Mihaly, *Flux: Psihologia fericirii*, traducere de Florin Tudose, Editura Publica, București, 2007.
Debord, Guy, *Societatea spectacolului*, traducere de Cristina Săvoiu, Editura RAO, București, 2011.

Ellis, Carolyn; Adams, Tony E.; Bochner, Arthur P., „Autoethnography: An Overview", *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, vol. 12, nr. 1, 2011, art. 10.
Evagrie Ponticul, *Tratatul practic. Gnosticul*, traducere de Cristian Bădiliță, Editura Polirom, Iași, 2003.

Finlay, Linda, „Negotiating the Swamp: The Opportunity and Challenge of Reflexivity in Research Practice", *Qualitative Research*, vol. 2, nr. 2, 2002
Frankl, Viktor E., *Omul în căutarea sensului*, traducere de Silvian Florin Galațchi, Editura Meteor Press, București, 2009.
Freudenberger, Herbert, *Burnout: The High Cost of High Achievement*, Bantam Books, New York, 1980.
Goleman, Daniel, *Inteligența emoțională*, traducere de Irina-Margareta Nistor, Editura Curtea Veche, București, 2008.

Grotowski, Jerzy, *Spre un teatru sărac*, traducere de George Banu, Editura Unitext, București, 1998.
Han, Byung-Chul, *Societatea oboselii*, traducere de Ștefan Maftei, Editura Humanitas, București, 2021.
Heidegger, Martin, *Ființă și timp*, traducere de Gabriel Liiceanu și Cătălin Cioabă, Editura Humanitas, București, 2003.
Hochschild, Arlie Russell, *The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling*, University of California Press, Berkeley, 2012.
Maslach, Christina, *Burnout. The Cost of Caring*, Prentice-Hall, New Jersey, 1982.
Maslach, Christina, *The Burnout Challenge*, Harvard University Press, Cambridge (MA), 2022.
Menger, Pierre-Michel, *Le Travail créateur. S'accomplir dans l'incertain*, Gallimard, Paris, 2009.
Menger, Pierre-Michel, *Les intermittents du spectacle. Sociologie d'une exception*, Éditions de l'EHESS, Paris, 2011.
Menger, Pierre-Michel, *The Economics of Creativity: Art and Achievement under Uncertainty*, Harvard University Press, Cambridge (MA), 2014.

Nault, Jean-Charles, *The Noonday Devil: Acedia, the Unnamed Evil of Our Times*, Ignatius Press, San Francisco, 2015.

Nițoi, Daniel, *Culisele vieții actorilor din România. O perspectivă sociologică asupra fericirii și calității vieții*, Editura Academiei Române, București, 2025.
Standing, Guy, *The Precariat: The New Dangerous Class*, Bloomsbury Academic, London, 2011.
Standing, Guy, *Precariatul. Noua clasă periculoasă*, traducere de Adriana Iordan, Editura Comunicare.ro, București, 2017.
Stanislavski, Konstantin S., *Munca actorului cu sine însuși*, traducere de Raluca Rădulescu, Editura Nemira, București, 2021.
Zuboff, Shoshana, *The Age of Surveillance Capitalism*, PublicAffairs, New York, 2019.

II. PERIODICE, STUDII ȘI ARTICOLE

Brott, Genevieve; Wilson, Clare; Brooker, Joanne, „A qualitative study into the psychological effects of acting work among Australian-based actors", *Australian Journal of Psychology*, vol. 77, nr. 1, 2025.
Guest, Greg; Bunce, Arwen; Johnson, Laura, „How Many Interviews Are Enough? An Experiment with Data Saturation and Variability", *Field Methods*, vol. 18, nr. 1, 2006, pp. 59–82.
Maslach, Christina; Schaufeli, Wilmar B.; Leiter, Michael P., „Job Burnout", *Annual Review of Psychology*, vol. 52, 2001, pp. 397–422.
Noice, Tony; Noice, Helga, „The Expertise of Professional Actors: a Review of Recent Research", *High Ability Studies*, vol. 13, nr. 1, 2002.

III. METODOLOGIE ȘI DOCUMENTE OFICIALE

Chelcea, Septimiu, *Metodologia cercetării sociologice*, Editura Economică, București, 2001.
Eco, Umberto, *Cum se face o teză de licență*, traducere de George Popescu, Editura Polirom, Iași, 2000.
UNESCO, *Recomandarea privind condiția artistului*, Belgrad, 1980.
Parlamentul României, *Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe*, București.

IV. BIBLIOGRAFIE WEB

Equity (2022), *Equity Global Scoping Review of Factors Related to Poor Mental Health and Wellbeing within the Performing Arts Sectors*, https://www.equity.org.uk/, download 26 februarie 2026.
Equity (2022), *Mental Health Charter*, https://www.equity.org.uk/, download 26 februarie 2026.
The Film and TV Charity (2026), *Principles for Mentally Healthy Productions*, https://filmtvcharity.org.uk/, download 26 februarie 2026.
France Travail (2026), *Réglementation des intermittents du spectacle*, https://www.francetravail.fr/, download 26 februarie 2026.
Entertainment Community Fund (2026), *Mental Health Services for Performing Arts Professionals*, https://entertainmentcommunity.org/, download 26 februarie 2026.
World Health Organization (2026), *ICD-11: Burn-out*, https://icd.who.int/, download 24 februarie 2026.

California Legislature, *Assembly Bill No. 1836*, 2024, disponibil la: https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/billPdf.xhtml?bill_id=202320240AB1836&version=20230AB183695AMD, accesat la data de 04.04.2026.

California Legislature, „AB-2602 Contracts against public policy: personal or professional services: digital replicas", 2024, disponibil la: https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/billCompareClient.xhtml?bill_id=202320240AB2602&showamends=false, accesat la data de 04.04.2026.

SAG-AFTRA, *Summary of the 2023 TV/Theatrical Agreement*, 2023, disponibil la: https://www.sagaftra.org/sites/default/files/sa_documents/TV-Theatrical_23_Summary_Agreement_Final.pdf, accesat la data de 04.04.2026.

SAG-AFTRA, „Artificial Intelligence", 2024, disponibil la: https://www.sagaftra.org/contracts-industry-resources/member-resources/artificial-intelligence, accesat la data de 04.04.2026.

U.S. Copyright Office, *Copyright and Artificial Intelligence, Part 1: Digital Replicas*, 31 iulie 2024, disponibil la: https://www.copyright.gov/ai/Copyright-and-Artificial-Intelligence-Part-1-Digital-Replicas-Report.pdf, accesat la data de 04.04.2026.

U.S. Copyright Office, „Copyright and Artificial Intelligence", 2025, disponibil la: https://www.copyright.gov/ai/, accesat la data de 04.04.2026.

Monica Barbaro, interviu, *The Guardian*, 5 aprilie 2026, disponibil la: https://www.theguardian.com/stage/2026/apr/05/monica-barbaro-liaisons-dangereuses-national-theatre-complete-unknown-joan-baez-interview, accesat la 10 aprilie 2026.

Marcel Iureș, interviu, *Ziarul Metropolis*, disponibil la: https://www.ziarulmetropolis.ro/marcel-iures-ce-vise-neimplinite-am-inca-nu-stiu-o-sa-vad/, accesat la 10 aprilie 2026.

Cate Blanchett, interviu, *The Guardian*, 15 februarie 2025, disponibil la: https://www.theguardian.com/film/2025/feb/15/cate-blanchett-thomas-ostermeier-chekhov-seagull-interview, accesat la 12 aprilie 2026.

Marius Manole, „VIDEO Exerciţii de imagine cu profesorul Marius Manole", *Ziarul Metropolis*, disponibil la: https://www.ziarulmetropolis.ro/video-exercitii-de-imagine-cu-profesorul-marius-manole/, accesat la 12 aprilie 2026.

Victor Rebengiuc, interviu, *Dilema veche*, disponibil la: https://dilemaveche.ro/sectiune/dileme-on-line/sint-un-om-simplu-merg-pe-jos-si-ma-imbrac-607272.html, accesat la 12 aprilie 2026.

Marius Manole, interviuri și apariții în media online (podcasturi și emisiuni culturale), accesate la 10 aprilie 2026.